

Profesní pedagogika ano či ne?

Jiří Semrád

Sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století jsou v Evropě charakterizována mj. proměnami vzdělávacích systémů, včetně vysokého školství. V rámci diverzifikace vysokoškolského vzdělávání se objevuje nový fenomén — odborné vysoké školy označené v německy mluvících zemích jako Fachhochschule, anglicky mluvících „Polytechnics“.

Tyto vysoké školy, které se na rozdíl od univerzitně zaměřených vysokých škol orientovaných na rozvoj vědních oborů více vztahují k tzv. profesním polím, se rovněž zabývají sociálními otázkami. To je také odlišuje od technicky zaměřených vysokých škol. Např. učební plány odborných vysokých škol v Německu věnují větší pozornost sociálním věcem, informačně manažerským a přírodovědným problémům, nežli ekonomickým otázkám.

V rámci sociálně právních otázek je pak na odborných vysokých školách v zahraničí značná pozornost věnována i problémům sociálně pedagogickým. Obdobné trendy se začínají od 90. let postupně frontálně prosazovat i na našich vysokých školách.* I když až na malé výjimky v našem systému neexistují klasicky pojaté odborné vysoké školy, což konec konců odpovídá i nastoupenému trendu v některých západních zemích, kde se v posledních letech řada těchto původně odborných vysokých škol mění v universitní typy vysokoškolského vzdělání (viz Německo, Nizozemí aj.), řada vysokých škol tzv. univerzálního typu přichází vedle klasicky pojatých učebních plánů s učebními plány orientovanými více k praxi. V těchto učebních plánech se setkáváme stále častěji s předměty, které se opírají o základy pedagogických věd.

Výukové programy těchto vysokých škol u nás, převážně bakalářského, ale i magisterského studia, zařazují výukové předměty profesně zaměřené výchovy a vzdělávání. (Jedná se např. o program PF v Ostravě, VŠP v Hradci Králové, SEF v Ústí nad Labem apod., připravující pracovníky rezortu MV.)

Jde vesměs o transformaci pedagogické teorie na obory lidské činnosti, kde výchovné působení není v prvním plánu. Spíše se jedná o preventivně výchovnou činnost pozitivně traktovaných mezilidských kontaktů, která má v těchto činnostech nezastupitelnou roli, ba dokonce za určitých společenských podmínek vystupuje tato role do popředí. V takové situaci se např. nachází policejní činnost v podmínkách, kdy jde o její transformaci z ryze represivní činnosti v činnost občansky služební.

---

*První pokusy se však objevily již dříve, ale omezeny pouze na bezpečnostně orientované VŠ (viz např. Profesní pedagogika SNB, Praha 1982, s. 332).

Profesní zaměření výchovy a vzdělávání zahrnuje zpravidla tři roviny. První rovina spočívá v přípravě profesionála, např. vojáka nebo policisty na osvětovou a lektorskou činnost v jejich budoucí, zpravidla řídicí či managerské funkci. Druhá rovina pak sleduje pedagogické aspekty profesní činnosti a třetí rovina vzdělávací systém příslušné profese. U pedagogických aspektů profesních činností pak může jít např. o pedagogickou regulaci policejních činností v oblasti vedení podřízených, ve styku s občanskou veřejností (výchovně preventivní činnosti spjaté s výkonem občansko-služební činnosti a vytváření image u veřejnosti) a do třetice při zajištění a šetření pachatele trestného činu (reedukační kroky).

Nejde tedy o pouhou aplikaci poznatků obecné pedagogiky, jak to bývá někdy traktováno, ale o naplňování spektra pedagogického ovlivňování prostřednictvím nepřímého výchovného působení vyplývajícího ze specifika profese.

Na druhé straně je ovšem otázkou, zda specifika jsou natolik výrazná a odrážející obecné zákonitosti, abychom mohli hovořit o samostatné vědní disciplíně, tedy o profesní pedagogice.

Je třeba se ptát, zda existuje samostatný předmět zkoumání, co je jeho podstatou a o jaké specifické zkoumání a jakých objektivních zákonů a zákonitostí pedagogického procesu se jedná. Musíme se rovněž ptát, zda zkoumání se děje specifickými, vědecko-výzkumnými metodami, které jsou charakteristické právě pro profesní pedagogiku a ne pro jiné pedagogické disciplíny.

Chceme-li si odpovědět na tyto otázky, zjišťujeme, že jsem sto odpovědět úspěšně zhruba na polovinu položených otázek. Tak např. pedagogickou regulaci profese nacházíme jak v policejních činnostech, tak u vojenských činností a mohli bychom ji odhalit i u jiných profesí. Všem bude jedno společné: jde o ovlivňování a výchovné využití sociálního prostředí ve vztahu k sociálním rolím. Ale již těžko budeme odpovídat na otázku specifík předmětu a metod vědeckého bádání.

Za této situace se domnívám, že je lépe hovořit o profesním zaměření výchovy a vzdělání, ale ne o profesní pedagogice. Kdybychom totiž chtěli v rámci systému pedagogických věd vydělovat pedagogiku profesní, museli bychom rozlišit i pedagogiku výroby, pedagogiku řemesla, pedagogiku intelektuální práce apod. Další rozměňování předmětu pedagogických věd se nám jeví jako nefunkční, neopodstatněné a ve své podstatě scestné, neboť je pouhým konstruktem, nepodloženým a v praxi nereálným.